

ASOCIACE SPECIÁLNÍCH PEDAGOGŮ ČR

SŠ, ZŠ a MŠ pro sluchově postižené

Holečkova 104/4

150 00 PRAHA 5

Doporučení stanoviska ASP ČR pro UZS ČR k materiálu „Návrh poslanců Pavla Klímy, Jana Berkiho, Renáty Zajíčkové, Jany Berkovcové, Davida Šimka, Zdeňka Kettnera a Olgy Richterové na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (sněmovní tisk č. 793)“

V ODŮVODNĚNÍ návrhu zákona = OBECNÁ ČÁST je v bodě 1 *Zhodnocení platného stavu a odůvodnění nezbytnosti změny* zmíněn výzkum Technologické agentury ČR. Některé údaje jsou však interpretovány v obecné části jinak, než je uvedeno ve zprávě samotné. Lze tedy v této souvislosti vzorek respondentů a jejich počet paušalizovat natolik, že zpráva Technologické agentury je brána jako validní základ pro odůvodnění změny zákona?

1.

ASP ČR, z. s., navrhuje zaujmout k návrhu vydání zákona, kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (sněmovní tisk č. 793)“, který na eKLEP umístil ÚV ČR, nesouhlasné stanovisko pro návrhy zrušit přípravné třídy základní školy, omezit opakování ročníků žáky a stanovit, že výsledky vzdělávání žáka v prvním a druhém ročníku se hodnotí slovně a souvisejícími změnami uvedenými v návrhu textu.

2.

K návrhu „omezení počtu odkladů školní docházky“ navrhuje ASP ČR, zaujmout souhlasné stanovisko, za předpokladu upřesnění znění jednotlivých bodů navrhované úpravy, za kterých lze odklad školní docházky udělit. Provázanost navrhovaného znění s textem školského zákona v souvislostech je nezbytně nutná.

ODŮVODNĚNÍ NESOUHLASNÉHO STANOVISKA ASP ČR V NÁVRHU Č. 1:

1. 1

ASP ČR, z. s., navrhuje k návrhu „zrušení přípravných tříd“, zaujmout nesouhlasné stanovisko.

ODŮVODNĚNÍ:

V bodě 2 *Vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy a odůvodnění jejich hlavních principů* je v odst. VI. Zrušení přípravných tříd napsáno, že s jejich současnou podobou jsou spojeny „nerovné podmínky“. Čeho se tato nerovnost týká? Zřizovatelů? Jejich vnitřních podmínek a vybavením? Strukturou klientů? To je přeci normální a běžné u každé školy, ať MŠ či ZŠ. Proč se zákonodárci nepozastavují nad tím, že úplně stejná nerovnost (ve vnímání dostupnosti) – ba daleko ve větším rozsahu – se týká soukromých škol.

Učitelé základních škol uvádí, že je rozpoznatelné dítě nastupující z přípravné třídy do 1. ročníku, oproti dítěti nastupujícímu z mateřské školy.

Mateřské školy

Školský zákon uvádí povinné předškolní vzdělávání, nikoliv povinnou docházku do mateřské školy. Tato povinnost je zavedena až v posledním roce předškolního vzdělávání, před nástupem dítěte k plnění školní docházky s možností individuálního vzdělávání (s účinností od 1. 1. 2017 je předškolní vzdělávání od počátku

školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne pátého roku věku, do zahájení povinné školní docházky, povinné).

Mateřské školy jsou v posledním roce před nástupem dětí k plnění povinné školní docházky zaměřeny na vzdělávání dětí, které do posledního roku před nástupem plnění školní docházky dospěly věkem při pravidelné docházce do mateřské školy, nebo dětem, které mateřskou školu dosud nenavštěvovaly a nastoupí v posledním roce před nástupem k plnění školní docházky.

„(...) Úkolem institucionálního předškolního vzdělávání je doplňovat a podporovat rodinnou výchovu a v úzké vazbě na ni pomáhat zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení. (...) Předškolní vzdělávání má usnadňovat dítěti jeho další životní i vzdělávací cestu. Jeho úkolem je proto rozvíjet osobnost dítěte, podporovat jeho tělesný rozvoj a zdraví, jeho osobní spokojenost a pohodu, napomáhat mu v chápání okolního světa a motivovat je k dalšímu poznávání a učení, stejně tak i učit dítě žít ve společnosti ostatních a přibližovat mu normy a hodnoty touto společností uznávané. Důležitým úkolem předškolního vzdělávání je vytvářet dobré předpoklady pro pokračování ve vzdělávání tím, že za všech okolností budou maximálně podporovány individuální rozvojové možnosti dětí a bude tak každému dítěti umožňováno dospět v době, kdy opouští mateřskou školu, k optimální úrovni osobního rozvoje a učení, resp. k takové úrovni, která je pro dítě individuálně dosažitelná. (...)“ (zdroj: <https://msmt.gov.cz/file/56051/>).

Z uvedených informací je zřejmé, že učitelky/učitelé mateřských škol pracují s dětmi na jejich celkovém rozvoji systematicky, dlouhodobě, odborně a zároveň zohledňují zjištěné speciální vzdělávací potřeby (dále SVP) konkrétních dětí (mnohdy mateřské školy zpracovávají pro dítě Individuální vzdělávací plán, právě v souvislosti se zjištěnými SVP).

Přípravné třídy

Cílem vzdělávání v přípravné třídě je systematicky připravovat děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj k bezproblémovému začlenění do vzdělávacího procesu od 1. ročníku základní školy a předcházet tak u nich případným neúspěšným začátkům ve školní docházce, které by mohly ovlivnit průběh jejich dalšího vzdělávání a tím i jejich perspektivy v dalším životě. Stanoveného cíle se dosahuje uplatňováním nejrůznějších vzdělávacích prostředků, které svým obsahem i formou odpovídají stupni vývoje dětí při zachování potřebné míry pedagogické intervence u dětí předškolního věku s nerovnoměrným vývojem.

Docházka do přípravné třídy rozvíjí děti v jejich jednotlivých složkách osobnosti s ohledem na samostatnost a systematickou přípravu u každého jedince a na plnění před/školních povinností v kolektivu vrstevníků, za použití metod a postupů práce, které se jeví jako správná opatření pro další vývoj osobnosti dítěte při přípravě na bezproblémový vstup do školy.

Předpokladem, na základě nově navrhované úpravy, je skutečnost, že odkladů školní docházky bude nově výrazně ubývat a budou uděleny (ředitelem školy) v odůvodněných případech, podložených vyjádřením odborného lékaře (netýká se dětí s hlubokým mentálním postižením). V této souvislosti by měly mateřské školy věnovat svou pozornost dětem v režimu předškolního vzdělávání, bez odkladu školní docházky a přípravné třídy by měly věnovat pozornost předškolnímu vzdělávání dětí s odkladem školní docházky, bez povinnosti vzdělávání těchto dětí pomocí Individuálního vzdělávacího plánu (dále IVP).

Pakliže je dítěti udělen OŠD měl by být určen postup a doporučení, jak a s kým pracovat na nápravě problému, který k samotnému odkladu vedl. Příkladem je logopedická péče, práce s psychologem, trénink oslabených funkcí atp. Z praxe je známo, že pokud se s takovými dětmi uvedenými způsoby pracuje, velmi dobře dochází k nápravám v oblasti deficitu. Tomuto úkolu by měla být věnována pozornost v přípravných třídách, ve kterých spočívá silný a efektivní potenciál. Smysl tedy dává podpora přípravných tříd, nikoliv jejich eliminace.

Další podporou pro existenci přípravných tříd pro děti s odkladem školní docházky, je snížení počtu dětí v přípravné třídě.

Pobyt dítěte se zjištěným hendikepem v jakékoliv složce osobnosti, pro který mu byl udělen odklad školní docházky, ztrácí motivaci k dalšímu „učení“ při návratu do prostředí mateřské školy, kde se mu jistě líbí a je spokojený, ale poslední rok před nástupem k plnění školní docházky v mateřské škole již absolvovalo. Prostředí přípravné třídy je odlišné – přípravné třídy jsou zřízeny při základních školách, a přes skutečnost, že se jedná stále o předškolní vzdělávání, prostředí, paní učitelka a děti ve třídě, jsou jiné a pracují odlišně od mateřských škol.

Zároveň je nezbytné mít paměti možnost výjimky, například v případech, kdy je pro rodiče dětí s uděleným odkladem školní docházky nedostupná přípravná třída v jejich regionu a umožnit tak předškolní vzdělávání, dětem s odkladem školní docházky, v mateřské škole.

ASP ČR navrhuje zachovat přípravné třídy v systému vzdělávání pro děti s odkladem školní docházky a upřednostnit vzdělávání dětí v přípravných třídách speciálním pedagogem.

1. 2

K návrhu „Zavedení povinnosti vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu v případě OŠD“, navrhuje ASP ČR, zaujmout nesouhlasné stanovisko.

ODŮVODNĚNÍ:

Pakliže je dítěti udělen OŠD měl by být určen postup a doporučení, jak a s kým pracovat na nápravě problému, který k samotnému odkladu vedl. Příkladem je logopedická péče, práce s psychologem, trénink oslabených funkcí atp. Z praxe je známo, že pokud se s takovými dětmi uvedenými způsoby pracuje, velmi dobře dochází k nápravám v oblasti deficitu. V případě poskytování podpory dítěti také ze strany školských poradenských zařízení není vzdělávání pomocí IVP vhodné ani efektivní – zatěžuje učitele, rodiče a pro děti u kterých je předpokladem

ASP ČR navrhuje nezavádět povinnost vzdělávání dětí s odkladem školní docházky, pomocí IVP – doporučuje ponechat volbu vzdělávání konkrétního dítěte pomocí IVP na možnosti volby učitele konkrétní přípravné třídy (v případě výjimky na učitele konkrétní třídy mateřské školy) ve spolupráci s rodiči dítěte a pracovníky školských poradenských zařízení.

1. 3

K návrhu zavedení „slovního hodnocení žáků prvních a druhých ročníků“ základního vzdělávání, navrhuje ASP ČR, zaujmout nesouhlasné stanovisko.

ODŮVODNĚNÍ:

Povinnost zrušení známkování v prvním a druhém ročníku základního vzdělávání je krokem ke snižování kvality našich základních škol co do kognitivních a morálních požadavků na žáky. První ročníky bez známek budou více připomínat předškolní vzdělávání. O tom svědčí i plánovaná povinná přítomnost asistenta pedagoga ve třídě s počtem nad 15 žáků prvního ročníku. Ochrana dětí od domnělého stresu ze známek je cesta ke snižování psychické odolnosti budoucí generace a ke snižování její motivace k práci a překonávání překážek.

Velmi zásadní otázkou v tomto návrhu zůstává skutečnost, že žák prvního a druhého ročníku základního vzdělávání nemá odpovídající dovednosti, aby byl schopen sám a s porozuměním zhodnotit slovní sdělení, které je oceněním výsledků jeho školní práce.

V odůvodnění návrhu se uvádí: „...slovním nebo kriteriálním hodnocením. Tyto typy hodnocení lépe podporují individuální přístup k žákům a zohlednění jejich specifických potřeb. Na rozdíl od známek přirozeně umožňují formativní zpětnou vazbu podporující další rozvoj žáků a poskytují konstruktivní informace o pokroku žáků, čímž zvyšují jejich vnitřní motivaci a zájem o učení. Zároveň oslabují stres a tlak na výkon,

který je jednou z hlavních příčin nadměrného počtu OŠD v ČR. “ Stres a tlak na výkon není u budoucích žáků základního vzdělávání hlavní příčinou nadměrného počtu odkladů školní docházky a ve druhém ročníku základního vzdělávání již vůbec ne ve smyslu odkladu školní docházky. U ostatních informací, které mají odůvodnit zmíněný návrh, lze s mnoha souhlasit, ale zůstává stále zásadní otázkou, proč je nutné toto opatření nařizovat a zavádět povinně pro všechny školy a všechny žáky.

Nesouhlasné stanovisko asociace není ve smyslu návrhu samotného, ale především pro jeho **povinnost a plošné zavádění** bez zvážení skutečností, které mohou lépe vyhovovat konkrétnímu žákovi, rodiči a konkrétní škole. Je zcela opomíjena možnost kombinace slovního hodnocení a klasifikace (aktuálně velmi dobře využívaná). Zároveň se tímto nařízením zamezuje možnost volby klasifikace samotné a tím se zcela opomíjí právě zmiňovaná individualizace. Možnost volby je ve svém důsledku individuální s ohledem na konkrétního žáka. Při možnosti volby se zároveň zohledňuje konkrétní škola a způsob práce konkrétního učitele.

ASP ČR navrhuje ponechat slovní hodnocení žáků prvních a druhých ročníků základního vzdělávání na volbě školy a rodičů a nezavádět jednu formu hodnocení jako povinnou.

1. 4

K návrhu zavedení „asistenta pedagoga do prvního ročníku základního vzdělávání, při počtu žáků vyšším než 15 žáků ve třídě“, navrhuje ASP ČR, zaujmout nesouhlasné stanovisko.

ODŮVODNĚNÍ:

Zavedením *povinnosti* přítomnosti asistenta pedagoga v prvním ročníku běžné základní školy, přibližuje vzdělávání základních škol hlavního vzdělávacího proudu, školám zřízeným podle § 16 odst. 9 školského zákona.

Snižování počtu žáků prvních ročníků základního vzdělávání na počet 15 - ti žáků na třídu je významně finančně náročné.

Není statisticky ověřeno ani prokázáno, že asistenti pedagoga na běžných základních školách za dobu jejich nárůstu od doby zavedení tzv. inkluze, jsou zásadním přínosem pro edukační proces. Jedná se o „drahé“ podpůrné opatření a zjištění skutečného přínosu pro vzdělávání žáků se SVP, by mohli předkladatelé návrhu zadat jako téma potřebného výzkumu.

ASP ČR navrhuje počet žáků v prvním ročníku základního vzdělávání ponechat na rozhodnutí ředitele konkrétní školy, při zachování průměrného počtu žáků na třídu (školská legislativa).

ASP ČR navrhuje nastavit pravidla pro personální podporu vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami pomocí PHmax pro základní školy hlavního vzdělávacího proudu a potřebu personální podpory ponechat na rozhodnutí ředitele konkrétní základní školy.

ASP ČR navrhuje nezavádět *povinnost* přítomnosti asistentů pedagoga do konkrétního ročníku základní školy, podmíněnou počtem žáků, ale zachovat možnost volby této konkrétní personální podpory na ředitelích základních škol.

1. 5

K návrhu změny „zápisu k povinné školní docházce, a to v době od 15. ledna do 15. února kalendářního roku, v němž má dítě zahájit povinnou školní docházku“, navrhuje ASP ČR, zaujmout nesouhlasné stanovisko.

ODŮVODNĚNÍ:

Odůvodnění navrhované změny: „... posun termínu zápisů do základního vzdělávání nepřinesl očekávané snížení počtu OŠD, naopak se ředitelům škol výrazně snížil časový prostor na přípravu organizace vzdělávání

1. ročníků, od počtu tříd a rozdělení dětí do nich, přes personální zajištění, zabezpečení nastavených podpůrných opatření až po komunikaci a spolupráci se zákonnými zástupci, společná setkání s dětmi ještě před koncem školního roku...“, je vágní a neobsahuje skutečnosti, které by navrhovanou změnu validně odůvodnily. Nejdůležitější sdělení v odůvodnění je, že *posun termínu zápisů do základního vzdělávání nepřinesl očekávané snížení počtu OŠD.*

Období stávajících zápisů do prvních ročníků základního vzdělávání, ředitelům škol časový prostor pro přípravu organizace vzdělávání v 1. ročníku základní školy, nijak nekomplikuje.

Naopak jako zásadní připomínku ve prospěch stávajícího termínu zápisu do prvních ročníků základního vzdělávání, je nutné brát skutečnost, že dítě v lednu/únoru má, oproti období dubna/května, velmi často snížené schopnosti v oblasti školní zralosti (dětí se susp. speciálními vzdělávacími potřebami mají tyto výsledky výrazně odlišné v neprospěch nově navrhovaného časového období).

ASP ČR navrhuje ponechat stávající termín zápisů do prvních ročníků základního vzdělávání v nejlepší zájmu dětí, nastupujících k základnímu vzdělávání.

1. 6

K návrhu: „*Omezení opakování 1. ročníku*“ v uvedeném znění, navrhuje ASP ČR, zaujmout **nesouhlasné stanovisko.**

ODŮVODNĚNÍ:

§ 52 odstavec 1, zní:

„(1) Do vyššího ročníku postoupí žák

- a) který na konci druhého pololetí prospěl ze všech povinných předmětů stanovených školním vzdělávacím programem s výjimkou předmětů výchovného zaměření stanovených rámcovým vzdělávacím programem a předmětů, z nichž byl uvolněn, pokud mu nebylo povoleno opakování ročníku podle odstavce 6 věty třetí,
- b) prvního stupně základní školy, který již v rámci prvního stupně opakoval ročník, a žák druhého stupně základní školy, který již v rámci druhého stupně opakoval ročník, a to bez ohledu na prospěch tohoto žáka, nebo
- c) prvního ročníku, a to bez ohledu na prospěch tohoto žáka.“**

Všechny děti, nehledě na jejich stupeň zralosti/nezralosti (bez závažného zdravotního omezení, jak je zmíněno v návrhu) pošleme do 1. třídy, nenecháme je propadnout, nebudeme je známkovat, ohodnotíme jejich adaptaci a pošleme je do druhé třídy. Žák si neosvojí základní informace sdělené ve vzdělávání, a přesto postoupí do vyššího ročníku.

Z našeho pohledu je krok zpět, když nemůže dítě opakovat 1. ročník. Chápeme, že 1. ročník je aktuálně pojímán jako motivační. Nicméně, co s dětmi např. s vývojovou dysfázií.

Klinický psycholog nebo odborný lékař nedokáže správně diagnostikovat dítě s narušenými komunikačními schopnostmi (NKS). Řeč souvisí s myšlením a dalšími kognitivními funkcemi. Pokud dítě nebude správně mluvit, pak bude mít problémy se čtením, psaním. Doposud platí, že NKS diagnostikuje klinický logoped a školský logoped v SPC nikoli klinický psycholog či odborný lékař.

Dobrým nástrojem je bezesporu dobrá diagnostika při udělování odkladu školní docházky a tady souhlasíme s tím, aby byla větší jednota mezi jednotlivými školskými poradenskými zařízeními, po které samotní pracovníci již volali. Obecně stačí jen naslouchat, co by pracovníci či samotní učitelé změnili, potřebovali apod. Ale tím, že se nechá zpracovat analýza a do terénu pošleme agenturu, se praxe řídit nedá. Nebo určitě ne ke spokojenosti těch, kterých se to týká.

Zpráva obsahující výsledky z mateřské školy předávaná do základní školy, kterou mimo jiné v podobě hodnotící zprávy jsou právě učitelky přípravných tříd povinny již léta vypracovávat na konci předškolního vzdělávání na každé dítě, by mohla přispět k lepšímu poznání potřeb dítěte již na samém počátku základního vzdělávání. Je však otázkou do jaké míry to zatíží učitelky mateřských škol – jako vhodné se jeví komunikace s Asociací předškolního vzdělávání.

ASP ČR navrhuje v § 52 odst. 1, zrušit písmeno c).

ASP ČR navrhuje pro možnost opakování prvního ročníku u dětí např. se závažně narušenými komunikačními schopnostmi (případně použít pro další konkrétní hendikepy – *netýká se žáků s hendikepem v oblasti intelektových schopností a dovedností*) zavést parametry, za kterých by bylo možné, aby žák první ročník mohl opakovat v jeho nejlepším zájmu.

V Praze dne 24. 9. 2024

PhDr. Marcela Drboutová, z pověření Rady ASP ČR, z. s.